

Vervolgonderzoek vleermuizen fietsbrug Buiksloterweg Noordhollandsch Kanaal te Amsterdam

6 november 2018

Eco-Niche

wrvanesch@eco-niche.nl
www.eco-niche.nl

Inhoudsopgave

1: Aanleiding en Doelstelling	3
Aanleiding.....	3
Doelstelling	3
Leeswijzer	3
2: Methode	4
3: Resultaten	6
A) Boomcontrole op de oostoever	6
Bezoek	6
Waarnemingen	6
B) Vleermuisonderzoek op de westoever.....	6
Bezoeken	6
Waarnemingen	6
Bespreking van functies	8
4: Mogelijke effecten	10
5: Conclusie.....	11
Vervolgstappen	11
Bronnen	12
Bijlage 1: Waarnemingen	13

1: Aanleiding en Doelstelling

Aanleiding

In verband met de beoogde bestemmingsplanwijziging voor de aanleg van een fietsbrug over het Noordhollandsch Kanaal te Amsterdam is een ecologische quickscan (Eco-Niche december 2017) uitgevoerd. Hieruit bleek dat de aanwezigheid van essentiële functies voor vleermuizen over het kanaal en op de westelijke oever van planlocatie niet op voorhand kon worden uitgesloten. Daarnaast dienden de bomen op de oostoever van de planlocatie nog te worden onderzocht op eventuele functies voor vleermuizen. Vleermuizen zijn wettelijk beschermd en de functionaliteit van een planlocatie mag voor beschermde soorten niet afnemen. Daarom heeft Eco-Niche, in opdracht van Gemeente Amsterdam het vervolgonderzoek naar vleermuizen uitgevoerd. Voorliggende rapportage vormt het resultaat van dit vervolgonderzoek.

Doelstelling

De doelstellingen van het vervolgonderzoek zijn:

- Het vaststellen van eventuele functies voor vleermuizen van de bomen (planlocatie) op de oostoever
- Het vaststellen van de aan- of afwezigheid van vleermuizen op de westoever en over het kanaal.
- Bij aanwezigheid: het vaststellen van de functionaliteit van de planlocatie voor de aangetroffen soorten
- Het bepalen van de vervolgstappen

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft beknopt de methode. Hoofdstuk 3 behandelt de resultaten van het vleermuisonderzoek. Hoofdstuk 4 volgt met de conclusie en de te nemen vervolgstappen. Voor een beschrijving van de planlocatie en het wettelijk kader wordt verwezen naar de update ecologische quickscan (Eco-Niche, december 2017). In voorliggend rapport wordt dit niet herhaald.

2: Methode

Eco-Niche houdt, als lid van Netwerk Groene Bureaus, het vleermuisprotocol aan. Het opvolgen van dit protocol is onderdeel van de kwaliteitsborg voor dit type onderzoek, algemeen aanvaard en tevens een vereiste bij het bevoegd gezag. Het stelt onder meer eisen aan het weer, materiaal, het tijdstip, de geschikte onderzoeksperiode, het aantal bezoeken en de benodigde inspanning (aantal personen). Deze eisen zijn gekoppeld aan de functies die een planlocatie voor vleermuizen kan hebben. Een planlocatie kan de volgende (wettelijke) functionaliteit voor vleermuizen bevatten:

1. functie als kraam- of zomer-, paar- of winterverblijfplaats
2. functie als (essentiële) vliegroute
3. functie als (essentieel) foerageergebied

Voor de planlocatie aan de Buiksloterweg te Amsterdam komen we uit op vier veldbezoeken, waarbij de functies van de planlocatie in kaart worden gebracht en wel:

- Één avondbezoek in de zomer voor onderzoek naar een zomer- of kraamverblijf voor 3 bomen met openingen en tegelijkertijd voor onderzoek naar vliegroutes via het kanaal en via de bomen aan de Buiksloterweg (tussen 15 mei en 15 juli).
- Één ochtendbezoek in de zomer voor onderzoek naar een zomer- of kraamverblijf (tussen 15 mei en 15 juli).
- Één avondbezoek in het najaar voor onderzoek naar paar- of winterverblijf en tegelijkertijd voor onderzoek naar vliegroutes (tussen 15 augustus en 1 oktober).
- Één avondbezoek in het najaar voor onderzoek naar paar- of winterverblijf (tussen 15 augustus en 1 oktober).

De bezoeken voor het vliegrouteonderzoek zijn uitgevoerd door twee personen en de overige bezoeken één persoon. Het veldwerk is uitgevoerd met een Petterson batdetector van het type D240x waarmee (indien lastig herkenbare soorten worden gehoord) ook opnames mogelijk zijn. Voor het onderzoek naar vliegroutes over het kanaal is tevens een Batlogger M ingezet, die automatisch opnames maakt (zie afbeelding).

Foto: balk langs de kade, waarop de Batlogger M geplaatst is tijdens het onderzoek. De positionering van de Batlogger M is aangegeven op de kaart in hoofdstuk 3.

De bomen van de planlocatie op de oostoever zijn gecontroleerd (met behulp van een verrekijker) op de aanwezigheid van openingen, holtes, loszittend schors en sporen vleermuizen.

Indien uit de onderzoeken naar voren komt dat de planlocatie (wettelijk) relevante functies voor vleermuizen herbergt, toetsen we per aangetroffen functie de effecten van de plannen.

We adviseren aan het einde van dit document welke te nemen vervolgstappen nodig zijn. Indien een ontheffing noodzakelijk is, dient een activiteitenplan te worden opgesteld: Elke functie kent een set van mitigerende / compenserende maatregelen die ertoe leiden dat een planlocatie zijn functionaliteit niet zal verliezen en het project toch zijn doorgang kan vinden.

In dit rapport worden alleen de relevante waarnemingen genoemd. Een waarneming wordt relevant bevonden zodra deze indicierend is voor één van de functies als hierboven beschreven. Dit betekent dat los overvliegende exemplaren, die niet tot een functie geclusterd kunnen worden (ook niet achteraf) in dit rapport buiten beschouwing worden gelaten. Als het overvliegend exemplaar een andere soort betreft dan de al genoemde, wordt deze soort in de resultatensectie van dit rapport wel kort genoemd.

3: Resultaten

A) Boomcontrole op de oostoever

Bezoek

Tabel 1 geeft de bezoekdatum en weeromstandigheden weer.

Tabel 1, bezoeken:

<i>Veldonderzoek</i>	<i>datum</i>	<i>weersomstandigheden</i>
boomcontrole	22 mei 2018	20 °C, droog, bewolkt, windkracht 2 Bft.

Waarnemingen

In de bomen zijn tijdens het veldonderzoek geen scheuren, holtes, vleermuizen of sporen van vleermuizen waargenomen.

De bomen ten oosten van Noordhollandsch Kanaal zijn niet geschikt als vaste verblijfplaats voor vleermuizen. In de ecologische quickscan hebben we reeds onderbouwd dat deze bomenrij ook geen essentiële functie als vliegroute of foerageergebied heeft. Er is geen aanvulling nodig op het vleermuisonderzoek dat reeds ten behoeve van dit project in gang is gezet (zie B).

B) Vleermuisonderzoek op de westoever

Bezoeken

Tabel 2 geeft de bezoekdata, starttijden en de weeromstandigheden op deze data weer. In totaal er zijn er vier bezoeken uitgevoerd, conform het vleermuisprotocol (zie bijlage 1 voor meer detail).

Tabel 2, bezoeken:

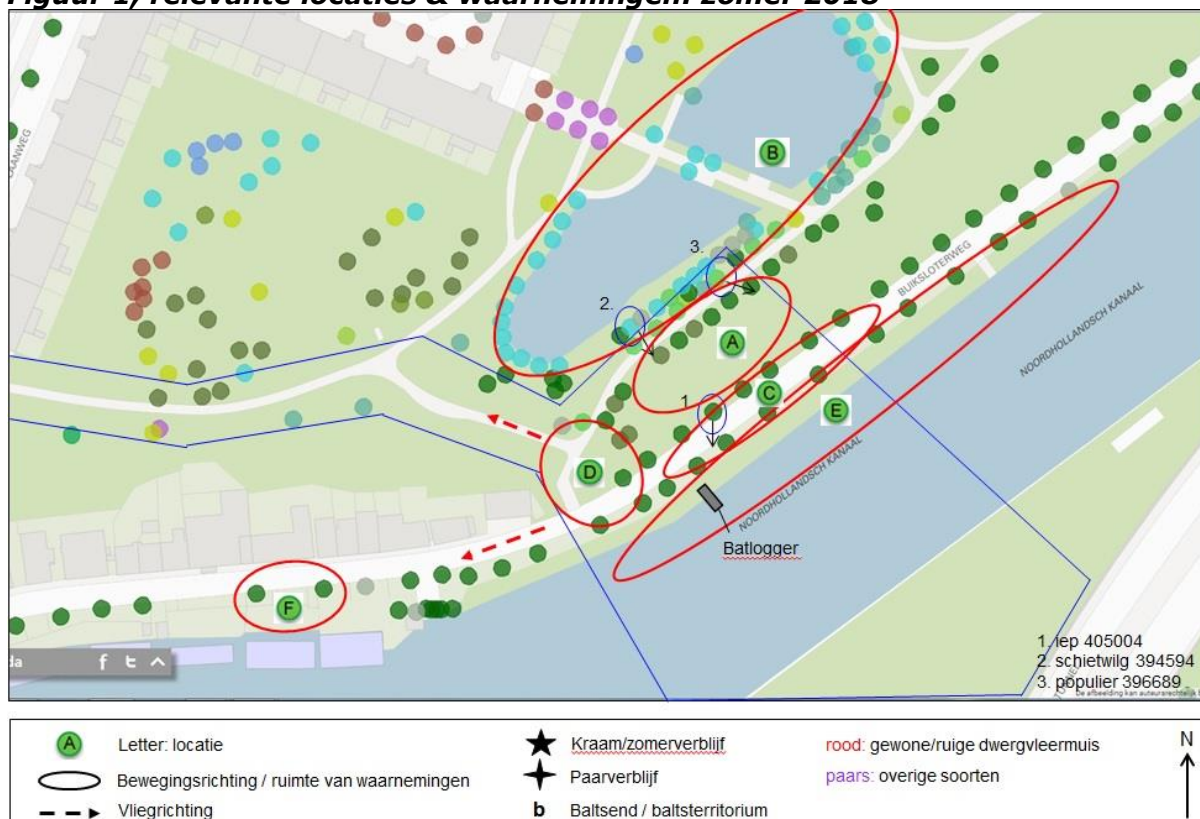
<i>bezoek</i>	<i>datum</i>	<i>onderzoek naar:</i>	<i>starttijd</i>	<i>weer</i>
1	18-05-18	zomer/kraamverblijf en vliegroute	21.32	Wind 4-2bft, 100% bewolkt, droog, 10 °C
2	19-06-18	zomer/kraamverblijf	03:18	Wind 3 bft, 100% bewolkt, droog, 16 °C
3	22-08-18	paar/winterverblijf en vliegroute	20.52	Wind 3 bft, 0-10% bewolkt, droog, 18 °C
4	11-09-18	paar/winterverblijf	20:20	Wind 4 bft, 100% bewolkt, droog, 18 °C

Waarnemingen

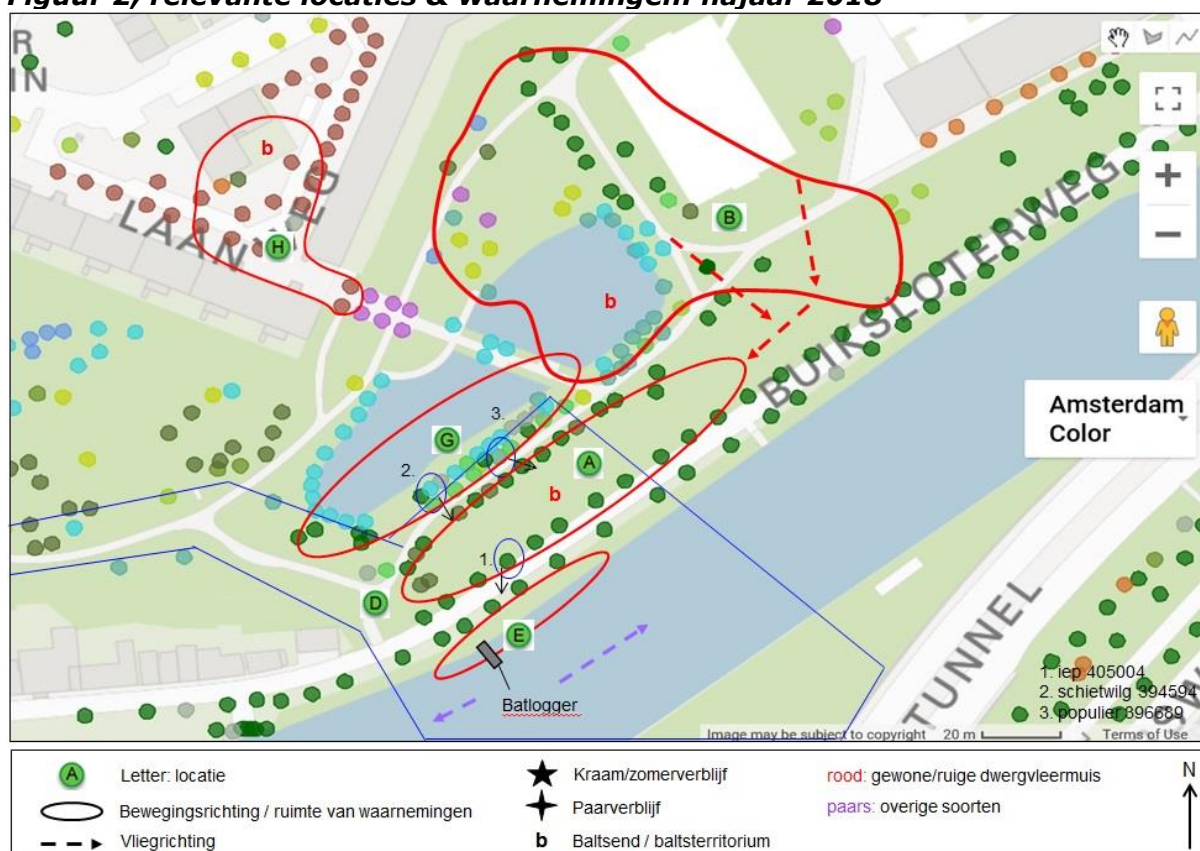
Figuur 1 en 2 presenteren de samenvatting van de bezoeken in twee kaarten: zomer en najaar, waarop de locaties met de meeste en/of meest relevante activiteit en waarnemingen staan weergegeven. In de bijlage staan tabellen met de letters van deze locaties en de bijbehorende activiteit beschreven naar functie, soort en datum van deze waarneming.

In totaal zijn vier soorten waargenomen en opgenomen, namelijk de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), meervleermuis (*Myotis dasycneme*) en rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*).

Figuur 1, relevante locaties & waarnemingen: zomer 2018

Figuur 2, relevante locaties & waarnemingen: najaar 2018

Bespreking van functies

Tabel 3 geeft aan welke van de functies de planlocatie voor vleermuizen heeft en of deze essentieel zijn. De functies van de planlocatie en de omgeving voor vleermuizen worden onderaan de tabel toegelicht.

Tabel 3, functies:

<i>Functie</i>	<i>Aanwezig</i>	<i>Vleermuissoort + aantal</i>	<i>Locatie (adres)</i>
Zomerverblijf	Nee	-	-
Kraamverblijf	Nee	-	-
Paarverblijf	Nee	-	-
Winterverblijf	Nee	-	-
Foerageergebied	Ja	10-15 gewone dwergvleermuizen en 3-8 ruige dwergvleermuizen	Planlocatie e.o.: park en bomen langs Buiksloterweg
Essentieel foerageergebied	Nee	-	-
vliegroute langs bomen	Nee	-	-
Essentiële migratieroute langs kanaal	ja	1 bezoek met 38 opnames van meervleermuizen	Planlocatie e.o.: Noordhollandsch Kanaal

Verblijf in de drie bomen aan de Buiksloterweg

De bomen hebben geen functie als (vaste) verblijfplaats. Bij de drie bomen met openingen is geen verhoogde activiteit van vleermuizen waargenomen: geen in-/uitvliegers, geen zwermgedrag en ook geen baltsactiviteit. De foeragerende vleermuizen roepen wel af en toe, maar dit is territoriaal/sociaal jachtgedrag en geen baltsgedrag. Baltsgedrag indiceert een paarverblijf in de directe omgeving. In de naastgelegen wijk (rond de Laanweg) baltsen de gewone en ruige dwergvleermuizen wel. In deze wijk zijn afgelopen 5 jaar 32 roepende gewone dwergvleermuizen gemeld (NDFF, geraadpleegd op 12 september 2018). Mogelijk zitten daar dus enkele paarverblijven.

Foerageergebied

De bomen aan de Buiksloterweg zijn met het park (inclusief waterpartij) onderdeel van het foerageergebied van ca. 10-15 gewone dwergvleermuizen en ca. 3-8 ruige dwergvleermuizen, maar de planlocatie is geen essentieel foerageergebied. Een foerageergebied is essentieel als het onmisbaar is voor het functioneren van een vaste verblijfplaats van een grote groep vleermuizen (kraamkolonie). In de zomer en het najaar start en concentreert de activiteit van foeragerende gewone en ruige dwergvleermuizen zich rond de waterpartij, buiten de planlocatie. Wat later op de avond verplaatst de activiteit ook naar de bomen op de planlocatie, aan de Buiksloterweg. Het aantal foeragerende vleermuizen is hier lager dan rond de waterpartij. Op warme, windluwe avonden foerageren de gewone en ruige dwergvleermuizen ook boven het kanaal.

Vliegroute via de bomenrij aan de Buiksloterweg

De bomenrij is geen vliegroute en dus ook geen essentiële vliegroute voor gewone en ruige dwergvleermuizen. Tijdens het onderzoek zijn er geen groepen passerende gewone of ruige dwergvleermuizen waargenomen, die zich via de bomenrij aan de Buiksloterweg verplaatsten. De bomenrij maakt onderdeel uit van het foerageergebied in het park. Al foeragerend kunnen de vleermuizen zich wel vanaf de woonwijk en het park via de bomen verplaatsen naar overige delen van het foerageergebied (en terug), maar de bomenrij is hierin niet de verbindende schakel tussen het verblijf en het dichtstbijzijnde foerageergebied. De vleermuizen zijn dan al in het foerageergebied. Onder de bomen zijn geen andere soorten vleermuizen waargenomen.

Migratieroute via het Noordhollandsch Kanaal

Het kanaal wordt gebruikt als migratieroute van de meervleermuis. In de zomer is er alleen tijdens het 1^e bezoek 1x een meervleermuis opgenomen op de Batlogger M. De Batlogger M is elk bezoek langs het kanaal op een balk, ca. 30 cm boven het water gepositioneerd, zie figuur 1 en 2. Omdat tijdens de zomerbezoeken geen groepen passerende meervleermuizen zijn opgenomen of waargenomen, zal het geen essentiële vliegroute betreffen. Echter, tijdens het 3^e bezoek (het 1^e najaarsbezoek) is boven het Noordhollandsch Kanaal 38x een meervleermuis opgenomen (zie bijlage 1). Van de opnames van de Batlogger-M is niet vast te stellen om hoeveel individuen het gaat, in welke richting ze vlogen en waar ze precies vlogen. De Batlogger M was echter laag en vlak boven het water geplaatst (zie foto in hoofdstuk 2). Gezien de plaatsing van de Batlogger M en het gedrag van meervleermuizen is aannemelijk, dat de opgenomen meervleermuizen boven het water en niet onder de bomen vlogen. Daarnaast heeft een van de onderzoekers om 23:00 uur ook op zicht (en met D240x) een tiental passerende meervleermuizen boven het kanaal waargenomen. De meerderheid van deze meervleermuizen vloog richting noordoost, maar er vloog ook een individu de andere kant op. Dit alles meegenomen duidt op een migratieroute. Meervleermuizen migreren vanaf eind juli.

4: Mogelijke effecten

Het kappen van één of enkele bomen heeft geen effect op de (niet essentiële) functies van de planlocatie:

- foerageergebied voor gewone en ruige dwergvleermuis via de bomen langs de Buiksloterweg,

De foerageeractiviteit concentreert zich rond de waterpartij en de aangepaste 'stedelijke' soorten als gewone en ruige dwergvleermuizen zijn in hun foerageergebied niet zeer gevoelig ten aanzien van verlichting. Het park en de bomenrij kunnen ook na aanleg van de voet-/fietsbrug blijven fungeren als onderdeel van bovengenoemde functie.

De aanleg van een brug en het aanbrengen van verlichting kan wel effect hebben op de volgende essentiële functies van de planlocatie:

- Migratieroute meervleermuis over het Noordhollandsch Kanaal.

Dit effect is afhankelijk van het gekozen ontwerp. Een lage en sterk verlichte onderdoorgang onder een brug kan door meervleermuizen als barrière ervaren worden. Een hoge en donkere onderdoorgang onder een brug is beter en een brug kan zelfs een geschikte verblijfplaats vormen. Deze kunnen bij het ontwerp ook worden ingebouwd!.

Afhankelijk van het ontwerp van de voet-/fietsbrug kan het kanaal zijn functie als migratieroute voor de meervleermuis behouden.

5: Conclusie

In de zomer en het najaar van 2018 heeft Eco-Niche, in opdracht van Gemeente Amsterdam, het vervolgonderzoek naar vleermuizen uitgevoerd voor de beoogde bestemmingsplanwijziging en aanleg van een fietsbrug over het Noordhollandsch Kanaal ter hoogte van de Buiksloterweg te Amsterdam. De aan- of afwezigheid van vleermuizen en de functie van de planlocatie diende te worden vastgesteld.

In en in de directe omgeving van de planlocatie zijn vleermuizen waargenomen. Het Noord Hollandskanaal heeft een essentiële functie als migratieroute voor de meervleermuis. Afhankelijk van het ontwerp van de voet-/fietsbrug kan het kanaal zijn functie als migratieroute voor de meervleermuis behouden.

Vervolgstappen

In het kader van de Wet natuurbescherming zijn voor vleermuizen geen vervolgstappen nodig, mits het ontwerp rekening houdt met de migratieroute van de meervleermuis.

Voor het behoud van de functie als vliegroute:

- dient de onderdoorgang van de brug voldoende hoogte te hebben, zodat meervleermuizen er onderdoor kunnen vliegen (minimaal 50 cm) en
- dient beschijning van het wateroppervlak rondom en onder de brug voorkomen te worden.

Een ecooloog dient het ontwerp en het verlichtingsplan dan ook te beoordelen, voordat het wordt uitgevoerd. Op deze manier behoudt het kanaal zijn functie voor de meervleermuis en is geen ontheffing nodig voor uitvoering van de werkzaamheden.

Rapportage: Carolien van der Graaf (MSc.)
Borging: Willem van Esch (Msc.)

Eco-Niche heeft het onderzoek zo secuur en compleet als mogelijk uitgevoerd. Er kunnen echter geen rechten aan dit onderzoek worden ontleend. Natuur is dynamisch en daarmee niet altijd even voorspelbaar. We adviseren dan ook om indien er tijdens de werkzaamheden – ondanks alles – toch nog andere beschermde soorten op de planlocaties worden aangetroffen, hiervoor contact met ons op te nemen om adequate maatregelen te treffen.

© Eco-Niche 2018

Eco-Niche is lid van het Netwerk Groene Bureaus en houdt zich daarmee aan de bijbehorende kwaliteitseisen, richtlijnen en protocollen van dit netwerk

Bronnen

1. Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging (2017) Vleermuisprotocol 2017, maart 2017. www.netwerkgroenebureaus.nl en www.zoogdiervereniging.nl.
2. BIJ12 (2017). Kennisdocument gewone dwergvleermuis, versie 1.0, juli 2017.
3. BIJ12 (2017). Kennisdocument ruige dwergvleermuis, versie 1.0, juli 2017.
4. Eco-Niche (maart 2018). Ecologische quickscan fietsbrug Noordhollandsch Kanaal te Amsterdam.
5. Eco-Niche (november 2018). Notitie aanvullingen op de ecologische quickscan fietsbrug Noordhollandsch Kanaal te Amsterdam (maart 2018): bomeninventarisatie en iepenpage-onderzoek.
6. NDFF: Nationale Databank Flora en Fauna, geraagdpleegd op 12 september 2018.

Bijlage 1: Waarnemingen

bezoek	datum	weer		starttijd	eindtijd
1	18-5-2018	10 °C, 4--> 2 bft, 100% bewolkt, droog		21:32	23:32
deellocatie	soort	aantal	gedrag	tijd	essentiele functie (!)
A	gewone dwergvleermuis	4-6	foeragerend rond bomen	21:44-23:30	
A	gewone dwergvleermuis	1-2	foeragerend rond bomen	23:00-23:32	
B	gewone dwergvleermuis	3-4	foeragerend bij water en bomen	22:15-23:00	
B	gewone dwergvleermuis	1-2	foeragerend bij water en bomen	23:00-23:32	
C	gewone dwergvleermuis	1-3	foeragerend rond bomen	21:59-22:29	
D	gewone dwergvleermuis	1-2	foeragerend rond bomen, geen passanten/vliegroute	21:50-22:00	
D	gewone dwergvleermuis	1	vliegt over Buiksloterweg richting ZW	23:00	
D	gewone dwergvleermuis	1	vliegt over voetpad richting NW	23:00	
E	gewone dwergvleermuis	1-3	foeragerend langs bomen boven water	22:16-23:32	
E	gewone dwergvleermuis	273	Batlogger M: foeragerend (veel vangstbuzzen) en af en toe sociaal roepje	21:35-23:30	
E	ruige dwergvleermuis	2	Batlogger M: passerend/foeragerend	22:05; 22:41	
buiten kaart	gewone dwergvleermuis	1	extensief foeragerend, vrij stil	23:05	
buiten kaart	gewone dwergvleermuis	1	extensief foeragerend, vrij stil	22:45	

bezoek	datum	weer		starttijd	eindtijd
2	19-6-2018	16 °C, 3 bft (windvlagen van 4-5 bft), 100% bewolking, droog		(1:30) 3:18	5:18
deellocatie	soort	aantal	gedrag	tijd	essentiele functie (!)
A	gewone dwergvleermuis	1-3	foeragerend rond bomen	3:17-5:05	
B	gewone dwergvleermuis	2-4	foeragerend bij water en bomen	3:16-4:45	
B	ruige dwergvleermuis	1	foeragerend bij bomen	3:37; 4:09	
B	gewone dwergvleermuis	4-5	foeragerend bij water en bomen	4:50-5:04	
D	gewone dwergvleermuis	1-2	foeragerend rond bomen, geen passanten/vliegroute	4:25-4:45	
E	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend langs bomen boven water	3:22-4:48	
E	gewone dwergvleermuis	98	Batlogger M: foeragerend (veel vangstbuzzen)	01:47-4:55	
E	ruige dwergvleermuis	4	Batlogger M: passerend/foeragerend	1:33-4:58	
E	meervleermuis	1	Batlogger M: passerend	2:37	
F	gewone dwergvleermuis	2	foeragerend rond bomen, geen passanten/vliegroute	3:44; 4:39	

bezoek	datum	weer		starttijd	eindtijd
3	22-8-2018	18 °C, 3 bft, 0-10% bewolking, droog		20:52	23:00 (1:30)
deellocatie	soort	aantal	gedrag	tijd	essentiele functie (!)
A	gewone dwergvleermuis	3-5	al foeragerend passerend	21:20-22:38	
B	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend onder bomen	21:00	
B	gewone dwergvleermuis	3-10	foeragerend onder bomen, boven vijver en bij sportvelden	21:15-21:25	
B	gewone dwergvleermuis	2-3	foeragerend boven water	21:35-23:00	
B	ruige dwergvleermuis	1	foeragerend boven vijver en baltsend	21:35-22:00	
D	gewone dwergvleermuis	1	kort foeragerend onder bomen, maar geen passerende vleermuizen	21:10-21:55	
E	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend pas later op de avond	vanaf 22:00	
E	meervleermuis	4	vliegroute: passerend op Batlogger M	22:24-22:28	!
E	meervleermuis	31	vliegroute: passerend op Batlogger M	22:49-23:08	!
E	meervleermuis	3	vliegroute: passerend op Batlogger M	0:37-0:47	!
E	gewone dwergvleermuis	120	Batlogger M: jagend bij water/bomen en 3 roepend	21:12-1:29	
E	ruige dwergvleermuis	26	Batlogger M: passerend/jagend	21:24-1:24	
E	rosse vleermuis	7	Batlogger M: passerend	23:00-1:21	
G	gewone dwergvleermuis	2-3	foeragerend	21:34-22:30	
H	gewone dwergvleermuis	2	foeragerend	22:50	

bezoek	datum	weer		starttijd	eindtijd
4	11-9-2018	18 °C, 4 bft, 100% bewolking, droog (miezer vanaf 0:00 uur)		20:20	00:45
deellocatie	soort	aantal	gedrag	tijd	essentiele functie (!)
			foeragerend tussen en boven bomen en af en toe 1 roepend, soms verder of terugvliegend (richting vijver)	20:30-0:30	
A	gewone dwergvleermuis	2-6			
A	ruige dwergvleermuis	2-4	foeragerend tussen en boven bomen, oo heen en weer tussen vijver	20:30-0:30	
B	gewone dwergvleermuis	5-15	foeragerend boven water en rond bomen, af en toe 1 roepend	20:20-0:30	
B	ruige dwergvleermuis	2-3	foeragerend boven water en rond bomen	20:20-0:30	
D	gewone dwergvleermuis	1-3	foeragerend, soms verder/terugvliegend (geen eenduidige vliegrichting)	20:20-0:30	
E	gewone dwergvleermuis	37	Batlogger M: jagend bij water/bomen en 1 roepend	20:33-0:22	
E	ruige dwergvleermuis	16	Batlogger M: passerend/jagend, waarvan 5 opnames met 2 tegelijkertijd	20:49-0:22	
G	gewone dwergvleermuis	2-5	foeragerend tussen en boven bomen	20:30-0:30	
G	ruige dwergvleermuis	1-2	foeragerend tussen en boven bomen	20:30-0:30	
H	gewone dwergvleermuis	1	baltsend bij gebouwen	00:40	
H	ruige dwergvleermuis	2	baltsend bij gebouwen in achtergelegen woonwijk	00:45	